

1: Demografi

Vigtige begreber

- Den danske befolkning (beholdningsstørrelse) vokser i en periode med strømstørrelserne:
fødselsoverskud (født – døde) + nettoindvandring (indvandring – udvandring)
- **Den samlede fertilitet** betegner, hvor mange børn hver kvinde i gennemsnit føder.
- **Den generelle fertilitetskoefficient**, er givet ved
$$\frac{\text{antal levendefødte i alt}}{\text{antal kvinder i den fertile alder (15–49 år)}} * 1000$$
 - o Afhænger af aldersfordelingen af kvinder i den fertile alder. Det er desuden en årlig rate, og skal således ikke forveksles med den samlede fertilitet.
- **De aldersbetingede fertilitetskoefficienter** beskriver fertiliteten i en given aldersgruppe:
$$\frac{\text{antal levendefødte}}{\text{antal kvinder i hver aldersklasse}} * 1000$$
 - o Summen af de aldersbetingede fertilitetskoefficienter er lig den samlede fertilitet.
- **Den fødedygtige/fertile alder** betegner, kvinder i alderen 15-49 år.
- **Bruttoreproduktionstallet** beregnes på samme måde som den samlede fertilitet, men der medregnes kun pigefødsler.
- **Nettoreproduktionstallet** korrigerer yderligere for, at ikke alle kvinder gennemlever deres fertile alder. Nettoreproduktionstallet skal da være 1 for at befolkningen kan opretholdes uden nettoindvandring.
 - o Forskellen mellem brutto- og netto er forholdsvis lav i DK
- **Summarisk døds-koefficient** beskriver antallet af døde per 1.000 indbyggere
- **Aldersbetingede døds-koefficienter** defineres på samme måde, som de aldersbetingede fertilitetskoefficienter:
$$\frac{\text{antal døde}}{\text{antal døde i hver aldersklasse}} * 1000$$
 - o Summen af de aldersbetingede døds-koefficienter er også her lig den samlede mortalitet.
- **Spædbarnsdødelighed**: Antal døde under et år per 1.000 (eller 100.000) levendefødte
- **Dødshyppighed**: Hvor mange personer i hver alder/køn dør fra en fødselsdag til den næste. Således angiver dødshyppigheden for femårige, hvor mange af fx 1000 femårige der dør, inden de fylder 6 år.
- **Overlevelsestabler** viser, hvornår fx 1000 nyfødte vil dø, hvis de alder for alder dør i overensstemmelse med dødshyppighederne fra den pågældende periode. En sådan overlevelsestabel viser altså ikke, hvornår den generation, som fødes i den pågældende periode, faktisk vil dø.
- **Restlevetid**: Middellevetid for en 10-årig, 20-årig, osv. (forventet levetid)
- **Middellevetid**: Gns. antal år for en 0-årig givet dødelighedstablen
- **Standardberegninger** er et vigtigt redskab til at adskille de forskellige bidrag i en udvikling. Det svarer således på spørgsmålet: Hvad ville væksten i det samlede resultat (f.eks. antal fødsler) fra år

0 til år n være, hvis vi fastholder en af faktorerne som der er i år n . Fremgangsmåden er vist i Excel dokumentet.

- **Udvandringshyppigheder** beskriver, hvor stor en del af hver befolkningsgruppe (opdelt efter køn, alder, m.m.), der udvandrer i en given periode.
- **Genindvandringshyppigheder** beskriver, hvor stor en del af hver befolkningsgruppe (opdelt efter køn, alder, m.m.), der genindvandrer i en given periode.
- **Den demografiske forsørgerbyrde** beskriver, forholdet mellem personer i de mindst erhvervsaktive aldersgrupper (0-19 år og 65 år og derover) og resten af befolkningen (20-64 årige).
- **Den økonomiske forsørgerbyrde** beskriver det samme, men tager højde for, at tilbagetrækningsalderen ændrer sig.
- **Erhvervsfrekvensen** angiver hvor stor en andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder (15-66 år i de fleste af Danmarks Statistiks tabeller), som står til rådighed for arbejdsmarkedet, det vil sige enten er i arbejde eller vil kunne arbejde (svarende til arbejdsstyrken).
- **Beskæftigelsesfrekvensen** angiver de beskæftigedes andel af befolkningen.
- **Arbejdsstyrken** udgøres af de personer, der står til rådighed for arbejdsmarkedet, og defineres her som summen af de beskæftigede og (netto)ledige i Danmark
- **Den strukturelle beskæftigelse** er det niveau for arbejdsstyrke i Danmark, der er foreneligt med en neutral konjunktursituation
- **RAS ledigheden** er et udtryk for den registerbaserede ledighed. RAS-ledigheden opgøres ultimo november, og består af samtlige dagpengemodtagere og arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere. De månedlige ledighedstal opgøres i form som *fuldtidsledige*.
- **AKU ledighed** er et ledighedsudtryk, der baseres på den kvalitative Arbejdskraftundersøgelse. Her bliver man betragtet som beskæftiget, hvis man har arbejdet mindst en time i referenceugen, mens man betegnes som ledig, hvis man samtidig opfylder nedenstående operationalisering af den internationale ledighedsdefinition:
 - Er helt uden arbejde,
 - Kan tiltræde et job indenfor de nærmeste to uger,
 - Har været aktivt jobsøgende indenfor de sidste fire uger

Vigtige udviklinger (DØ1980, kap. 2)

Fertilitet

- Den danske befolkning er vokset med 0,34 pct. p.a. siden 1980 (DØ1980, s.9)
- I perioden siden 1980 har fødselsoverskuddet og nettoindvandringen i gennemsnit været hhv. 4.700 og 14.200 personer pr. år (DØ1980, s.9). Befolkningen har således været voksende i alle år, på nær 1981-1984, hvor fødselstallet var historisk lavt.

- Fra 1967 til 1983 faldt den samlede fertilitet til under 1.4, hvilket skal ses i lyset af kvindernes større erhvervsdeltagelse, og bedre prævention i form af bl.a. p-pillen (1966) og fri abort (1973).
- I dag føder kvinderne i gennemsnit deres børn senere, end de gjorde i 1980. Gennemsnitsalderen for førstegangsfødende er steget faldet fra 24,6 (1980) til 29,9 (2022). (DØ1980, s.10)
- Fertiliteten i Danmark er højere end i de fleste andre EU lande, hvor gennemsnittet i EU27 jf. Statistisk Tiårsoversigt, 2022, s.169, er 1.5. Frankrig ligger en smule over, mens de skandinaviske lande generelt ligger på niveau. I Sydeuropa, og nogle østeuropæiske lande, er fertilitet en del lavere, her kan nævnes Italien (1.2), Spanien (1.2), Polen (1.4), m.m. (DØ1980, s.11).
- For at befolkningstallet på længere sigt skal kunne opretholdes uden nettoindvandring, skal den samlede fertilitet være cirka 2.1 (skal være over 2, da der fødes lidt færre piger end drenge, og ikke alle kvinder når at gennemleve hele deres fertile alder) (DØ1980, s.11).

Levetid

- Middellevetiden er i 2021/2022 79,4 år for mænd, og 83,1 år for kvinder, hvilket i forhold til 1980 er en stigning på hhv. 8,2 år og 5,8 år. Årsagen til, at der i dag alligevel dør flere ældre end i 1980 er, at befolkningen har været voksende, og at andelen af ældre er steget. Middellevetiden er i DK ret lav sammenlignet med andre europæiske lande, bl.a. fordi der ryges og drikkes meget (STO 2022, s.168 & DØ1980, s.13)
 - Svarer til en stigning på 8,3 år for mænd og 5,8 år for kvinder

Indvandring

- En detaljeret beskrivelse i udviklingen i nettoindvandring er givet ved siderne 13-15, DØ1980.
- Nettoindvandringen har medført, at der primo 2023 er 698.000 indvandrere (personen er født i udlandet) og 213.000 efterkommere (personen er født i Danmark). I 1980 var niveauet hhv. 135.000 og 18.000. Indvandrede udgør således i dag 15,4 % af befolkningen.

Befolkningsfremskrivninger (FRDK123)

1. Forudsætninger

- Det forudsættes, at de aldersbetingede fertilitetskvotienter udvikler sig sådan, at den langsigtede fertilitet for kvinder med dansk oprindelse er 1.9. Niveauet for indvandrere fra ikke vestlige lande er nogenlunde det samme (1.96), mens det for indvandrere fra vestlige lande er lavere (1.70 – 1.77). (DØ1980, s.16)
- Middellevetiden forventes at være voksende i hele perioden (DØ1980, s.16).
- Det forudsættes desuden, at alle Ukrainske flygtninge udvandrere i løbet af 2024 (DØ1980, s.16).
- Udvandringshyppighederne antages at være kontante i forhold til 2017 – 2019 (før COVID). Det samme gælder genindvandringshyppighederne. (DØ1980, s.16).
- Det antages desuden, at bruttoindvandringen er omkring 71-74.000 pr. år inkl. genindvandringen. Forudsætningen medfører, at nettoindvandringen bliver knap 10.000 personer pr. år på længere sigt (DØ1980, s.16).

⇒ Ovenstående fører til, at der er usikkerheder forbundet med fremskrivningen.

2. Resultater

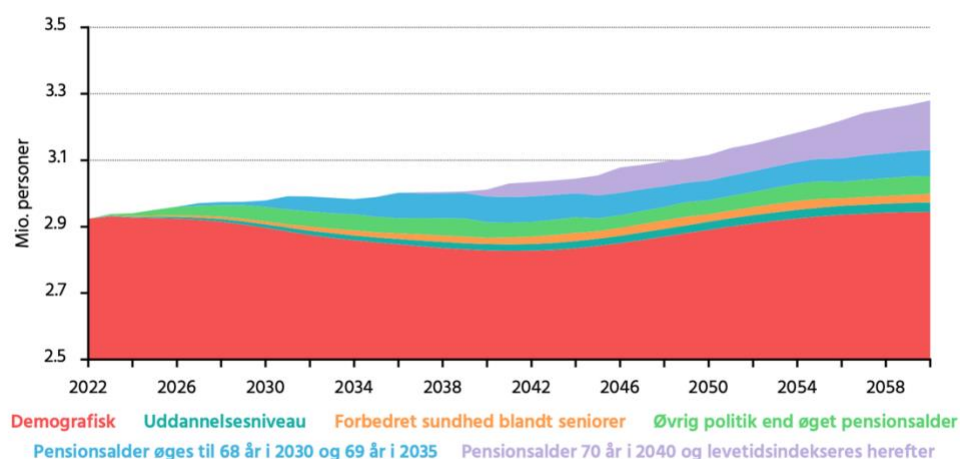
- Befolkningstallet vil være stigende i hele perioden (bortset fra 2024, pga. udvandring til Ukraine). Der vil således være 6,6 mio. indbygger i Danmark i 2070, hvilket svarer til en stigning på 640.000 i forhold til 2023-niveau. Den langsigtede nettoindvandring på 10.000 personer om året betyder, at indvandrere og efterkommere vil udgøre 21,9 pct. af befolkningen i 2070, modsat 15,4 pct. i 2023. (DØ1980, s.17).
- I de første år af fremskrivningen vil fødselstallet stige, når de stadig større årgange efter lavpunktet i 1983 kommer i de mest fødedygtige aldre. Stigningen skyldes også, at der generelt antages stigende fertilitet i de første år af fremskrivningen. Derefter kommer en periode med lavere fødselstal, hvilket betyder, at institutioner løbende skal tilpasse deres kapaciteter på vuggestuer, børnehaver, m.m. (DØ1980, s.17).
- Antallet af døde pr. år er stigende i næsten hele perioden, trods forudsætningen om længere levetid. Det skyldes den stigende befolkning, og at befolkningen ældes. (DØ1980, s.17)
- Den demografiske forsørgerbyrde vil stige voldsomt i de kommende år, fra 73 pct. i 2023 til 91 pct. i 2045. Derefter falder den igen frem til 2056, og stiger herefter. En høj forsørgerbyrde er ikke nødvendigvis en udfordring, hvis den er grundet mange børn og unge, men da stigningen i fremtiden kan føres tilbage et stigende antal dyre og plejekrævende ældre, kræver det politiske løsninger (DØ1980, s.19).
- En stigende forsørgerbyrde betyder ikke nødvendigvis, at danskerne bliver fattigere. Derimod vil det betyde, at væksten i BNP kan blive langsommere end tidligere, da befolkningen i de mest erhvervsaktive aldersklasser set over hele perioden er nærmest uændrede. Hvis produktiviteten således fortsætter med at vokse med samme niveau som i dag, vil det reale BNP pr. indbygger i 2070 kunne være 65% større end i dag. Hvis der dog samtidig indføres supplerende tiltag, der har til formål at øge arbejdsstyrken vil BNP pr. indbygger op til fordobles frem mod 2070 (DØ1980, s.19).
- Generelt kan man dog fastholde, at forsørgerbyrden påvirker fordelingen af indkomst mellem de forskellige aldersgrupper og dermed den finanspolitiske holdbarhed. Det betyder, først og fremmest, at den arbejdende del af befolkningen skal aflevere en større *andel* af deres indkomst til den øvrige befolkning. I den forbindelse rejser spørgsmålet sig dog om, hvorvidt dette kan finansieres gennem skattebetaling (ved uændrede skatter), eller om det kræver f.eks. højere skatter og mere brugerbetaling. En ændring i skattesatsen risikerer dog at påvirke arbejdsudbuddet i en nedadgående retning. Denne problemstilling har været forsøgt besvaret i mange år, hvilket har ført en række reformer med sig. I dag vurderes den finanspolitiske situation som værende overholdbar. (DØ1980, s.19).
- Et centralt led i at sikre den finanspolitiske holdbarhed har været, at øge erhvervsfrekvensen gennem en række reformer. Fordelen ved at øge erhvervsfrekvensen er, at det offentlige (1) får

flere skatteindtægter samtidig med, at (2) antallet af personer på offentlige overførsler reduceres. De mest centrale reformer er *Velfærdsaftalen* (2006) og *Aftalen om senere tilbagetrækning* (2011). Disse er forklaret grundigt på siderne 19 – 21, DØ1980.

Dreams Socioøkonomiske fremskrivning

- Der forventes en betydelig stigning i arbejdsstyrken de kommende år, selvom der vil være færre i den erhvervsaktive alder. Stigningen skyldes hovedsageligt færre efterlønsmodtagere (idet efterlønsperioden forkortes), samt indeksering af pensionsalderen. Dertil kommer et stigende uddannelsesniveau og en sundere aldring bidrager, der ligeledes bidrager til en højere erhvervsdeltagelse (Dream, 2022).

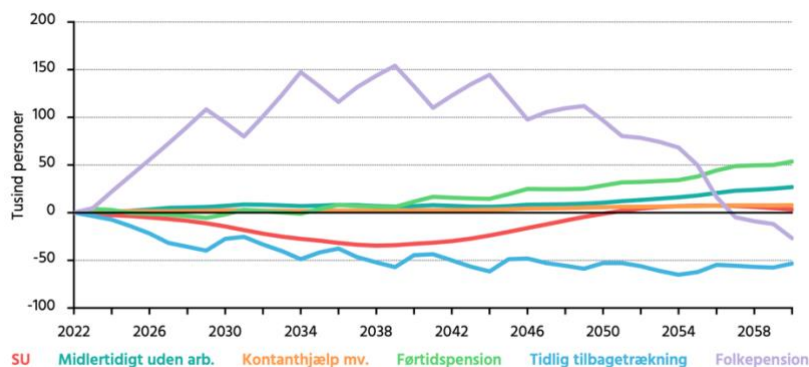
Figur S.1
Arbejdsstyrken, 2022–2060

Kilde: DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2022.

- Den aldrende befolkning resulterer i en stigning i antallet af folkepensionister i forhold til 2022-niveau. Desuden ser man stigningerne i alle andre offentlige ydelser, med undtagelse af SU og tidlig

Figur S.2
Offentligt forsørgede, 2022-2060, ændring i forhold til antal i år 2022

Kilde: DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2022.

tilbagetrækning. Dette skyldes, at en del af dem, der under de nuværende regler trækker sig fra arbejdsmarkedet i fremtiden vil overgå til en overførselsindkomst.

- Den økonomiske forsørgerbrøk kan udvikle sig i flere retninger, afhængigt af, i hvilke antagelser der gøres om pensionsalderen. Uanset, vil forsørgerbrøken aftage efter 2045, da den demografiske udvikling her tilsiger en stigning i antallet af personer i den erhvervsaktive alder.

Figur S.3

Økonomisk forsørgerbrøk, 1981–2060

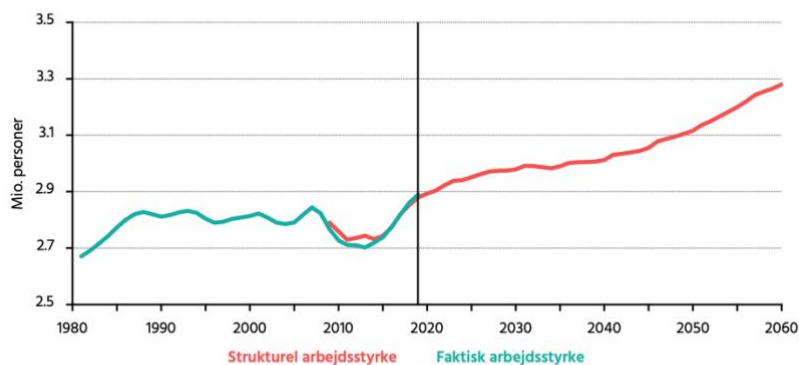
Anm.: Den lodrette streg i år 2019 angiver fremskrivningens basisår.

Kilde: Danmarks Statistik og DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2022.

- Arbejdsstyrken forventes ligeledes at stige. Dette beror i høj grad på, at pensionsalderen øges i 2030, da denne udvikling vurderes til at bidrage med mere end halvdelen af den ventede stigning i arbejdsstyrken på 55.000 personer i 2022 – 2030. Dertil kommer, at udviklinger i befolkningens sammensætning efter alder, herkomst og uddannelsesniveau, også er af afgørende betydning for, hvordan arbejdsstyrken udvikler sig. I perioden 2030 – 2060 skønnes en yderligere stigning af arbejdsstyrken på samlet set 300.000 personer.

Figur 2.1

Arbejdsstyrken, 1981–2060

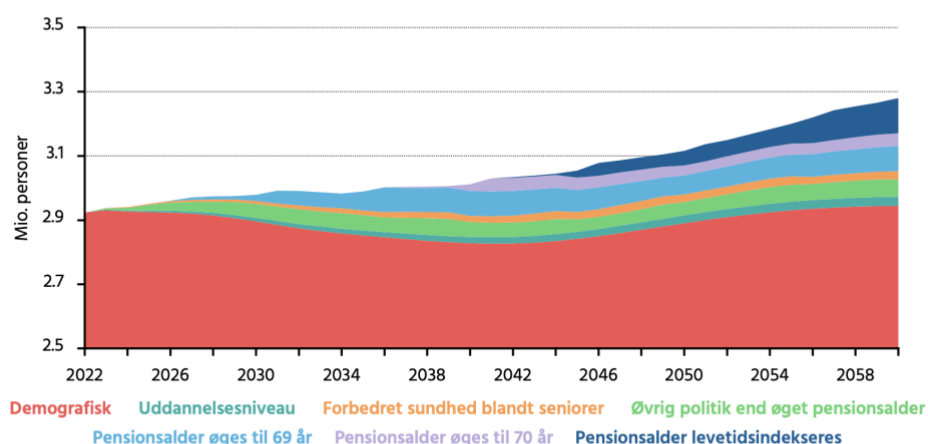
Anm.: Den lodrette streg i år 2019 angiver fremskrivningens basisår.

Kilde: Danmarks Statistik og DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2022.

- Figuren nedenfor beskriver de hovedelementer, der har betydning for arbejdsstyrkens udvikling. Figuren fremkommer ved at sammenligne arbejdsstyrkens udvikling med en demografisk fremskrivning, hvor udvikling i arbejdsstyrken udelukkende tilskrives den demografiske udvikling. Modellen er således baseret på, at man i al fremtidig holder de strukturelle deltagelsesfrekvenser konstante på 2022, mens folkepensionsalderen på 67 år og efterlønsalderen på 63.5 år også holdes konstante. Det fremgår, at størstedelen af stigningen i arbejdsstyrken frem mod 2060 kan tilskrives arbejdsmarkedspolitiske reformer.

Figur 2.2

Hovedelementer, der har betydning for arbejdsstyrkens udvikling

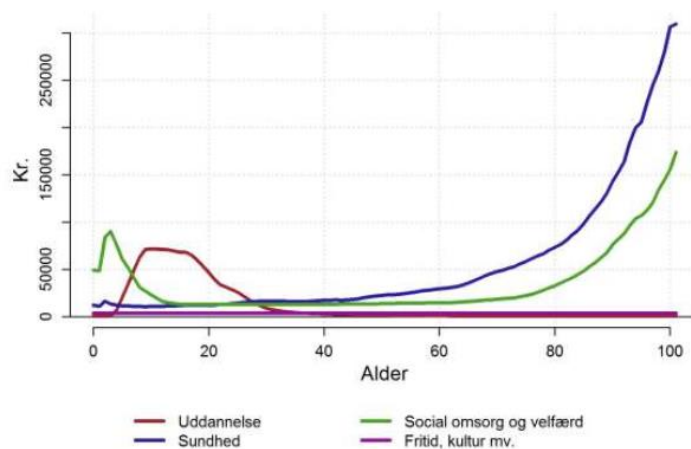

Anm.: I den demografiske fremskrivning fastholdes erhvervsfrekvensen for givne baggrundskarakteristika på samme niveau som i 2022. Pensionsalder øges til 69 år omfatter de vedtagne stigninger af folkepensionsalderen med ét år i hvert af årene 2030 og 2035. Pensionsalder øges til 70 år omfatter en stigning i pensionsalderen på et år i 2040. Pensionsalder levetidsindekseres omfatter de aftalte stigninger i folkepensionsalderen hvert femte år fra og med 2045. Arbejdsmarkedspolitiske tiltag foruden øget pensionsalder omfatter blandt andet afkortning af efterlønsperiode, faldende efterlønstilmelding, seniorpension, seniorpræmie, tidlig pension mv.

Kilde: DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2022.

- De offentlige udgifter til individuel offentlig service stiger eksponentielt i personers sidste leveår

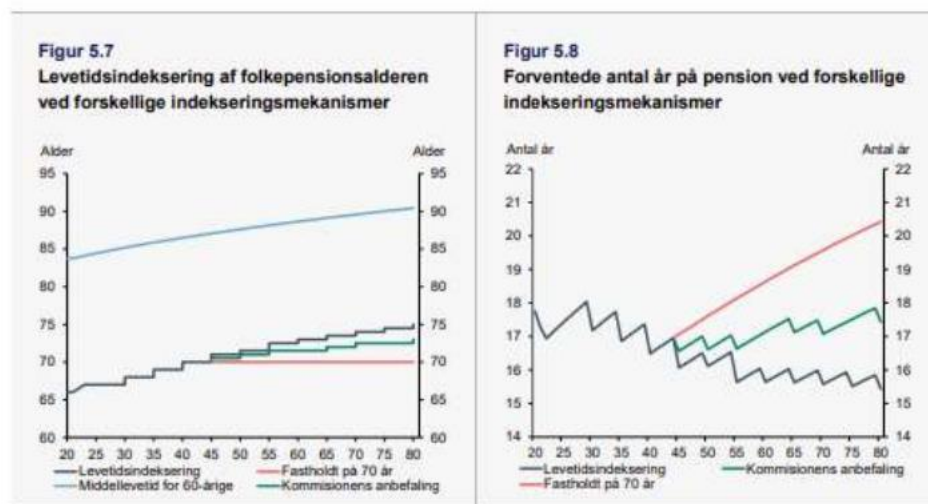
Figur 4.1. Gennemsnitlige aldersfordelte udgifter til individuel offentlig service, 2011

Kilde: Egne beregninger på registerdata 2012 og Nationalregnskabet 2011.

Kilde: DREAM, 2015

- Dreams fremskrivning for arbejdsstyrken og antal overførselsmodtagere bygger grundlæggende på udviklinger i demografi og uddannelsesniveau, samt en opgørelse af befolkningens arbejdsmarkedstilknytning. Det vil altså sige, at befolkningens demografiske udvikling indledningsvis fremskrives, hvorefter hvert individs vej gennem uddannelsessystemet modelleres. I dette trin tildeles hver person en uddannelsesstatus, der opdateres i takt med, at personen påbegynder, afslutter, fortsætter eller frafalder en uddannelse. Fremskrivningen tager således den demografiske udvikling, og udviklingen i uddannelsesniveau for eksogent givet (på baggrund af Dreams befolknings- og uddannelsesfremskrivning). Beskrivelserne for disse kan findes på side 32 til 37 i kapitel 4 (Dream fremskrivning). På baggrund af disse data, og den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS), fremskriver DREAM således arbejdsstyrkens udvikling (groft sagt).
- Nedenfor ses en oversigt over, hvordan de forskellige ændringer af folkepensionen vil ændre den forventede tid på folkepension, samt hvornår man kan gå på folkepension.

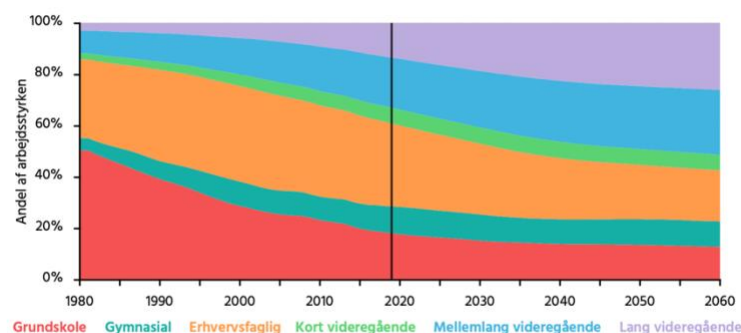

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kilde: Danmarks Konvergensprogram 2023

- Fremskrivningen peger desuden på, at arbejdsstyrkens sammensætning, som følge af en række reformer, vil ændre sig:

Figur 2.6
Arbejdsstyrken efter højest fuldførte uddannelse, 1981-2060

Anm: Grundskolen indeholder ligeledes personer med uoplyst uddannelsesniveau. Den lodrette streg i år 2019 angiver fremskrivningens basisår.

Kilde: Danmarks Statistik og DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2022.